

67. 234

с VII

ИЉА ЕРЕНБУРГ О НАШОЈ БОРБИ

11-12-1945
ОБЛАСТНА АДМИНИСТРАЦИЈА
БЕОГРАД

ИЗДАЊЕ „БОРБЕ“ — БЕОГРАД 1945

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАД ПЕЧОР

Бр. 7843

Струка 32

7843

4847

32

ЧУВАЈТЕ КЊИГУ

Еренибург Иша

О мамој Борди

Место и год. изданья

Deoraa 1945

[illegible]

1842

[illegible]

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДА БЕОГРАДА
4840
С
VIII
МЕСОУВАЦ
Одељење

ЗАЈЕДНО

Пријатељ се не проверава на гозби, већ у невољи. Народи се не проверавају на конференцијама, већ на бојишту, у страшном рату, у данима искушења. У тим данима раније јаки показали су се слаби, а понеки слаби — јаки. Колико се ствари променило из основа! Сада свако зна да Совјетски Савез побеђује, а када су нас Немци напали — наши су нас савезници оплакивали. Прошле су три године. Совјетска Русија иде на Берлин! Наши пријатељи и наши непријатељи запрепашћени су снагом Русије.

Пре рата ми смо били велика земља, — сада смо постали велесица. Много наших градова је спаљено. Много наших људи је убијено, али искушења су показала нашу снагу, која је сваког дана све јача.

Довољан је дах детета да се угаси шибица, али ветар само распирује шумски пожар! Први светски рат родио се у Србији, али је Србија остала само детаљ, епизода. О борби Србије говорило се са висине. Срби

су били мали народ, а Немци су били Немци и опет су напали на Југославију, као пре на Србију. Напали су је после Француске, а пре Русије, после Беглије, а пре Грчке. Они су заузели Југославију за 10 дана. Мислили су да ће то бити једна епизода другог светског рата. Љуто су се преварили! Кога су сретали Немци на свом путу у данима осзајања? Издајнике! Генерала Недића и Павелића! Десет пуцњева и стотине клањања. Мало граната, а много осмеха! Уображени и тупоглави Немци мислили су да им је Југославија у џепу. Али тада се појавио неко, ко је био заинтересован. Не Павелић, не Мачек, већ народ! Почео је прави рат! Он је почео баш онда, кад су Немци изјавили да је рат свршен!

Цео свет зна да су Немци педантни. Они, изнад свега, верују у четири рачунске радње. Али осим просте рачунице постоји рачуница срца. Немци немају срца. Они имају плехано срце. Нападајући на Русију, Немци су знали да имају више тенкова, али нису знали шта је руско срце! Они нису знали да ће совјетски младић насрнути на тенк ручном бомбом! Они су то схватили прекасно!

Полазећи на Југославију, Немци су знали да Југословена има много мање него Не-

маца и Италијана. Немци су знали да Југославија нема савремено оружје, али нису знали какво је срце Југославије, и тако је дошао дан, кад су Немци то морали сазнати. Они су отпочели с дреком: „Сва је Југославија наша“! Они су ишли напред, а народ је одлазио у планине, напуштао домаћи кров, али се није предавао, него је пружао огорчен отпор. Четири пет пута Немци су узалуд покушавали да освоје Југославију и сваки пут је народ прелазио у офанзиву и терао окупатора из својих градова и села. Ето, већ је преко четрдесет месеци како ратују народи Југославије, а Немци их не могу победити. Значи, није ствар у аритметици! Значи, Југославија није детаљ и није епизода у другом светском рату!

Нека дипломати на конференцији мира ревидирају географске карте. Југославија је 1941 године била обележена као мала земља. На теразијама, на којима су дипломати покушавали да нађу фамозну равнотежу снага, — Југославија је била мали тег, као Румунија. Прошле су две године, и ми видимо чудо. Југославија се пробила у први ред. О југословенској Народно-ослободилачкој војсци говори цео свет. Име маршала Тита обишло је пет континената света. Кад се сврши рат, Југославија ће на мировну

конференцију доћи не као коморција, већ као извиђач! Она је не само ослободила читав низ крајева своје територије, већ је извојевала и ново часно место у послератној Европи.

Многе „звезде” постале су статисти. Некад је дуче својом дреком деловао на плашљиве, а сада само раздражује суманутог фирера. Показало се да су приче италијанских фашиста о „кутури” биле блеф. — Разуме се, народи Југославије гледају с поштовањем на старе песнике и уметнике Италије, али народи Југославије виде да је данашња Италија духовно подивљала. После првог светског рата, они су осетили „благодети” италијанске фашистичке „културе”. Мегаломан Д'Анунцио пожurio је да за Италијане приграби Ријеку и Капорето. Али сада су народи Југославије показали да знају бранити своје. У данима пропадања Европе, у данима помрачења разума и триумфа ратних теорија, Југославија је запалила буктињу братства. Немци су се прогласили господарима народа и надали су се да ће се одржати, подижући есесовске робијашнице, хушкајући један поробљени народ на други. Немци су се надали да ће се одржати у Хрватској на лешевима Хрвата које су поклали четници. Немци су се надали да ће се у

српским земљама одржати на лешевима Срба које су поклали усташе. Они су плашили Хрвате мртвачким главама Михаиловићевих четника. Они су плашили Србе Павелићевом црвеном марамом. Они су убијали муслимане рукама Срба. Они су мучили Црногорце рукама муслимана. Они су забили читаву Југославију крвљу невиних, али та крв није разјединила Југославију. Та је крв учврстила нову Југославију, земљу слободних народа!

До недавно, Балкан су називали „европском барутаном“. Сада је Балкан симбол братства, и постаће европска башта!

Ведри су народи Југославије. Они нису желели овај рат, али када је дошао, нису жалили своје крви. Историчари и песници написаће књиге о борби српских и црногорских бригада, о епопеји Козаре, о повлачењу сељака из Баније, о јуришу на Прозор, о великој битци која је трајала 37 дана и 37 ноћи, о прелазима преко гора по цичи зими, о томе како су партизански одреди тукли немачке дивизије, о томе како је народно срце јаче од свих непријатељских сила!

Сада је остало још мало да се трпи. Ми смо чврсто решени да уђемо у Берлин и да тамо судимо, и то што пре! Изгледа да смо истим светим нестрпљењем заразили и наше

савезнике. Они брзо напредују у Француској. Тамо, браћа југословенских партизана, француски слободни стрелци, воде љуте борбе против освајача.

Кроз Немачку дува промаја. Немци неће измаћи из обруча. Ми намеравамо да уђемо у Берлин, не ради тога да бисмо из њега послали пријатељима разгледнице и не ради тога да бисмо гледали како ће есесовци префарбати плакате и натписе, лијући крокодилске сузе. Ми идемо у Берлин да једном за свагда свршимо са њима! Ми идемо тамо, да избијемо зубе и да отсечемо канџе фашистичкој звери. Југославија има такођер шта да каже Немцима. Југословени ће такође доћи у Немачку, да би тамо наплатили рачуне, да би похватили издајнике који се тамо склоне, — јер је потребно да се кућа очисти до краја!

У ово велико предвечерје, наш совјетски народ и наша војска са усхићењем мисле на епопеју нове Југославије. Били смо заједно у невољи — бићемо заједно и на свечаностима!

(„Нова Југославија”, број 11—12, август 1944.)

БЕОГРАД

Данас је за Југословене, за нас и за све добре људе велики празник: ослобођен је Београд.

Пред рат су се понашали према Југославији као према детету, давали су јој колаче и стављали је у кут да клечи. Кад су хрватски фашисти, наоружани италијанским ручним бомбама, ишли на гозбу у Марсељ, када су српски фашисти претварали седнице парламента у стрељачке вежбе, Европа је уздисала: „Ах, ти Југословени!“ Речима: малолетни краљ, додавали су још и речи „малолетни народ“ — и татора је било на претек. Видели су само фашистичке слепце, а народ нису видели. Рат је преокренуо све и убрзо су неки пређашњи јунаци постали дезертери, а скромни и незапажени људи постали су јунаци. Југославија је некад стављана негде између Румуније и Мађарске, а сада се попела на пиједестал херојства и привукла на себе одушевљене погледе света. Немци су напали Југославију у време

када немачка војска још није знала за ударце. Они су се веселили пожарима у Београду. Лако је било заузети земљу у којој су господарили лаковерни људи, будале и издајници. Павелић и Недић дочекали су хитлеровце понизним клањањем. Немци су онда мислили да је рат у Југославији завршен и задовољни су пили далматинско вино и пушили македонски дуван. Али рат у Југославији тек је тада почео. Народ је устао у борбу против освајача.

Историја Народно-ослободилачке војске — то је велики епос нашега века. Позната нам је српска народна легенда о Марку Краљевићу, који је победио двеста непријатеља. Пастири, виноградаре, рудари, ђаци, наоружани пушкама и кременјачама, пиштољима наслеђеним од дедова, устали су против моћне немачке војске. Да ли је 1941 године било уопште могуће сањати о томе да ће им се некад предавати немачки генерали? — Први југословенски партизани ишли су у борбу мислећи на сигурну, али славну смрт. Немци су онда били пред Москвом. Али ови поносити људи нису мислили на то. Народна песма нам говори како је Марко победио, како је одузео од непријатеља најоштрију сабљу и њоме сам посекао двеста непријатеља. То је додуше, песма, легенда,

фантазија. А у току ових историских дана Народно-ослободилачка војска ушла је у Београд: Марко је победио. Против лажи и подлости хитлеровских злочинаца о новој Југославији, ставили су визију пријатељства и братства. Немци су се трудили да нахушкају један народ на други. Србе су убијали рукама усташа, Хрвате и муслимане рукама четника; Хрвате су плашили Михаиловићевим четничким знаком мртвачке главе, Србима су показивали крвавог Макелића. Само око маршала Тита окупило се пет народа: Срби, Хрвати, Словенци, Македонци и Црногорци. Несрећна Македонија, земља која је увек кидана на комаде, први пут је позвана као равноправна у борбу; позвана је да сарађује на сутрашњем миру који ће доћи после пораза злочиначког нацизма на Балкану, у оном делу Европе који је увек називан буретом барута; та Македонија је сведок да су се остварила дивна начела која се поштују и у нашој Совјетској држави, начела истинског пријатељства међу народима.

Лако је било извојевати победу над Југославијом. То су Немци добро знали. Лако је узети место где на десет цивила долази један војник, где се располаже хиљадама авиона и великим бројем огромних магацина с храном, где су се војници годинама вежба-

ли. У Титовој војсци није било тако. Песници ће певати песме о црногорским бригадама, о Козари, о јуришу на Прозор, о борби која је трајала тридесет и седам дана. А ми ћемо просто рећи: Победили су упркос надмоћности непријатеља само зато, што се на њиховој страни борила невидљива, али свуда присутна истина. Истина је довела велику савезницу, јуначку Црвену армију са далеке Волге. Веома је добро што су наши борци стигли у Београд, заједно са југословенским борцима. У најтежим данима ми смо се борили за њихову слободу. И у данима када је на западу лебдела злокобна Михаиловићева сенка и када су неки листови проглашавали партизане за разбојнике, још онда смо знали да ће сванути дан триумфа и да ће се Црвена армија срести са братском војском.

У Београду нисмо случајни гости, него другови по оружју и срцу: то је чињеница која испуњује сваког борца Црвене армије поносом. Борци доносе свету слободу. Од ње нема већег блага. Погледајте прашљиве ципеле, које су прешле много стотина километара често у оскудици, а увек са разумевањем. Шта је то друго него историја, коју пишемо великим словима. Ми стварамо историју, сада је не читамо. Цео свет је разумео

наше жртве, наш карактер и мисли свих народа о борби за слободу сливају се сада са контурама сивих руских шињела. Историја зна да је Русија била земља самопожртвовања и одважности. Али руско оружје први пут носи слободу свету без ореола царских великодостојника, без сујеверја и без охолости.

Од хитлеровске нове Европе остала су само преноћишта у Јанка Пусту и у Бечу, што су их Немци пре кратког времена спремили. У бечком преноћишту моћи ће се Недић придружити Цанкову и Хорија Сими и причекати Павелића и Рупника, да са њима мало поприча. Није вероватно да се Хитлер свему томе радује. После пораза у Београду људождерима није јасно на коју страну да се окрену, јер Немци беже из Дуисбурга на исток и из Кенигсберга на запад. Потпуно је јасно да је излаз затворен и да људождере неће спасти ни Мађарија. Совјетски тенкови су неупоредиво речитија чињеница него будимпештански преврати; та их чињеница непрекидно прогања.

Кад буде мир, славићемо овај празник са веселим играма и са смехом. Али сад га празнујемо топовским цевима. А жури нам се, јер Београд је само корак и Мађарска само ходник. Осећамо само једно и тога смо

свесни и у поноћ и у подне, свесни смо куда
идемо и куда желимо да што пре дођемо.
Нећемо рећи да смо заузели Берлин, него
ћемо рећи да смо на крају крајева ослободи-
ли себе и свет од срамоте која се зове Берлин.

(„Борба“ од 28 новембра 1944.)

КЊИЖЕВНИЦИМА ЈУГОСЛАВИЈЕ .

У годинама великог помрачења, које је свету донео фашизам, народи су били разједињени; али ми нисмо знали да се огањ у срцима Југославије није угасио. Ми смо се поносили храброшћу Назора. Ми смо видели да књижевници Југославије нису издали своју високу мисију: они су били с народом. Ми их поздрављамо сада, у часовима свитања, када су и небо и земља у крви.

Ја не знам шта је вредније — такозвана „вечност“, или кратки час боја; светионик запаљен за читав век, или ракета која, сагоревајући, осветли, за једну минуто, одвећ тамни свет. Међу европским писцима било је војника и трубача. Било је и ћуталица: они нису знали шта треба казати када говоре топови. Сада се приближава расплет. У тренуцима затишја, међу двама буктињама, људи већ мисле о будућности. И тако пред њих стаје реч: „Обнова“.

Говорећи о обнови Европе, економисти виде њиве и високе пећи, архитекти цртају

планове новог Београда, новог Хавра, новог Стаљинграда. Када ми књижевници мислимо о обнови, ми видимо човека који је преживео највећу историску трагедију. Јучерашњи ратници садиће јабуке, зидаће позоришта и, дувајући, правити најтање стакло.

„Смрт фашизму” — то је ваша и наша заклетва. Војнички слом фашизма већ је јасан. Политички пораз фашизма биће остварен, ма колико га тешко било остварити. Јемство је моћ Совјетског Савеза. Јемство је љубав европских народа према слободи, пре свега љубав народа нове Југославије. Али, потребно је поразити фашизам и морално, а ту нису довољне само руке војника, главе политичара, ту је потребно и срце песника. Јер фашизам није само структура трећег рајха, није само маскарада јучерашњих мучитеља који се праве мученици, — фашизам то је деформација човека, то је аморалност, култ грубе силе, расна нетрпељивост, хипертрофија национализма. Фашизам није само у фашистима, и ако се свет не спасе микроба, он се излаже опасности поновног напада смртоносне грознице. Књижевници су, заједно са другим грађанима, убијали и убијају фашисте. Али убрзо ће на место пушака доћи пера, биће потребно убити фашизам.

Обнова човека није механички процес, ни рестаурација прошлог: људи су се изменили. Треба учврстити позитивно, вратити изгубљено. Народи Југославије провели су читаве године у тамници која се зове „нови поредак“. Они су живели с тамничарима, с целатима, с живим лешевима издајника. Као Прозерпина из подземног света, Југославија излази из фашистичког пакла. Њој су потребне књиге о човеку, о његовим невидљивим врлинама, о верности, о љубави, о лепоти; њој су потребни стихови, савршени као убојни челик и као латице цвета. Књижевност послератних година биће књижевност добра које се бори. Ја знам да ће се књижевници Југославије, који су се показали као хероји у годинама рата, показати као чаробњаци у годинама духовне обнове. Ора војника примиче се крају. Почине ора мислилаца и песника.

Овај чланак Иље Еренбурга написан је специјално за часопис „Књижевност“ који је у припреми.

(„Борба“ од 11 јануара 1945.)

САДРЖАЈ

	Стр.
Заједно	3
Београд	9
Књижевницима Југославије	15

ПШТАМПАНО У 15.000 ПРИМЕРАКА
У ПШТАМПАРИЈИ «КУЛТУРА»
БЕОГРАД

